

การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้สู่โรงแรมในย่านเมืองเก่า ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ บริเวณถนนชายโงว ตำบลเชียงคน จังหวัดเลย Adaptation of Wooden Shophouse Facades into Hotels in an Old Town Area Worthy of Conservation along Chai Khong Road, Chiang Khan Subdistrict, Loei Province

บุษกร ไทยแท้^{1*} วณัสสุดา ไชยมนตรี² สุพัฒน์ บุญยฤทธิ์กิจ³
ปฐมน วณัฐสุวรรณ⁴ และ วรพรรณ โรจนไพบูลย์⁵

¹นักศึกษาปริญญาโท ^{2,4}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ³ศาสตราจารย์ และ ⁵รองศาสตราจารย์
คณะสถาปัตยกรรม ศิลปะและการออกแบบ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

Busakorn Thaitae^{1*} Wanatsuda Chaimontri² Suphat Bunyarittikit³
Poon Khwansuwan⁴ and Worawan Rojanapaibulya⁵

¹Master degree student ^{2,4}Assistant Professor ³Professor and ⁵Associate Professor
School of Architecture, Art, and Design
King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, Thailand, 10520
*Email: busakornngfm@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าเชียงคนส่งผลให้ห้องแถวไม้ดั้งเดิมจำนวนหนึ่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นโรงแรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของชุมชน งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้สู่โรงแรมในย่านเมืองเก่าเชียงคน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการลงพื้นที่สำรวจกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้ที่เปลี่ยนเป็นโรงแรมจำนวน 29 หลัง และวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะของกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้ดั้งเดิม ผลการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในอาคารภายใต้แนวคิดการปรับเปลี่ยนการใช้สอยที่สอดคล้องกับลักษณะการใช้พื้นที่เดิม โดยพื้นที่ชั้น 1 เปลี่ยนจากส่วนค้าขายเป็นส่วนต้อนรับ และพื้นที่ชั้น 2 เปลี่ยนจากส่วนพักอาศัยเป็นส่วนห้องพัก อาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของห้องแถวไม้ดั้งเดิมไว้ เช่น รูปทรงหลังคา วัสดุไม้ ช่องเปิด กันสาด และระเบียง อย่างไรก็ตาม อาคารบางส่วนมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมอย่างชัดเจน เช่น การเปลี่ยนรูปทรงช่องเปิดเป็นวงกลม และการต่อเติมอาคารเป็น 3 ชั้น งานวิจัยนี้เสนอให้ผู้ออกแบบและผู้ประกอบการคำนึงถึงการรักษาอัตลักษณ์ของห้องแถวไม้ดั้งเดิม ขณะที่หน่วยงานท้องถิ่นควรทบทวนหรือปรับปรุงข้อกำหนดในการก่อสร้าง และจัดทำแนวทางการออกแบบที่ระบุรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของชุมชน

คำสำคัญ: กรอบด้านหน้าอาคาร; ห้องแถวไม้; โรงแรม; ย่านเมืองเก่า; การปรับเปลี่ยนการใช้สอย

Abstract

Tourism development in the old town district of Chiang Khan has led to the conversion of some traditional wooden shophouses into hotels, which may affect the identity of the community. This study aimed to investigate the adaptation of wooden shophouse facades into hotels in Chiang Khan's old town district. A qualitative research approach was employed through field surveys of 29 wooden shophouses that had been converted into hotels, together with an analysis of the characteristics of traditional wooden shophouse facades. The findings revealed that facade adaptation resulted from changes in internal spatial functions under the concept of adaptive reuse, which corresponded to the original spatial organization. The first floor was converted from a commercial area into a reception area, while the second floor was converted from a residential area into guest accommodation. Most buildings still maintained the identity of traditional wooden shophouses, such as roof forms, wooden materials, openings, awnings, and balconies. However, some buildings showed clear deviations from the original character, including circular openings and three-story extensions. This study suggests that designers and entrepreneurs should consider preserving the identity of traditional wooden shophouses, while local authorities should review or revise building regulations and formulate design guidelines that clearly specify architectural details in order to promote tourism alongside preserving the community's original architectural values.

Keywords: facade; wooden shophouse; hotel; old town; adaptive reuse

Received: June 19, 2026; **Revised:** September 11, 2026; **Accepted:** September 15, 2026

1. บทนำ

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้จัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดให้จังหวัดเลยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีตำบลเชียงคานเป็นหนึ่งในพื้นที่ต้นแบบด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณีมาอย่างยาวนาน ซึ่งมีย่านอาคารไม้เก่าบริเวณถนนชายโขงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ (องค์กรภาคประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชียงคานอย่างยั่งยืน, 2022) การเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้นำไปสู่การรับวัฒนธรรมและรูปแบบการพัฒนาจากภายนอกเข้ามาในพื้นที่ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2024)

ย่านเมืองเก่าหรือย่านอนุรักษ์ชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สะท้อนวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ปัจจุบันเป็นพื้นที่ซึ่งยังมีผู้อยู่อาศัย จึงมักเกิดการก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารเดิมเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ได้ (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2557) แนวทางการอนุรักษ์กรอบอาคารจึงถูกนำมาใช้เพื่อรักษาบรรยากาศดั้งเดิม โดยการคงรูปแบบสถาปัตยกรรมภายนอกของอาคารเดิมไว้และปรับปรุงเฉพาะพื้นที่ใช้งานภายใน ปัจจุบันย่านเมืองเก่าหลายแห่งได้นำเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมาใช้เป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน (ปกรณ พัฒนาโรจน์, 2020) เช่นเดียวกับย่านเมืองเก่าบริเวณถนนชายโขงที่ได้รับอิทธิพลจากการเติบโตทางการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงห้องแถวไม้เก่าหลายแห่งเพื่อทำเป็นโรงแรม โดยยังคงสภาพกรอบด้านหน้าอาคาร (Facade) ให้เป็นห้องแถวไม้ดั้งเดิมไว้ (จาตุรนต์ อำไพ, 2012) เนื่องจากกรอบด้านหน้าอาคารถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดภาพลักษณ์และบรรยากาศดั้งเดิมของเมือง (Korman, 2023) ด้วยเหตุนี้ เทศบาลตำบลเชียงคานจึงได้ออกเทศบัญญัติควบคุมรูปแบบอาคารที่ปรับปรุงหรือก่อสร้างใหม่บริเวณถนนชายโขง เพื่อรักษาบรรยากาศย่านเมืองเก่าดั้งเดิม (จาตุรนต์ อำไพ, 2012)

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจพื้นที่ในปัจจุบันพบว่า โรงแรมบริเวณถนนชายโขงมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่หลากหลาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ของย่านอาคารไม้เก่าเชียงคาน (องค์กรภาคประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชียงคานอย่างยั่งยืน, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนันท์ (2023) ที่ระบุว่า เชียงคานยังขาดมาตรการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงมีการตกแต่งโรงแรมเพื่อสร้างความโดดเด่นโดยขาดการรักษาสถาปัตยกรรมอาคารไม้เก่าดั้งเดิมไว้ งานวิจัยดังกล่าวยังเป็นการศึกษาภาพรวมในมิติทางสังคมศาสตร์เป็นหลัก โดยยังขาดการวิเคราะห์ในเชิงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะส่วนกรอบด้านหน้าอาคารซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดภาพลักษณ์ของเมือง ตลอดจนความเชื่อมโยงระหว่าง การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารและการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยภายในที่เปลี่ยนไปเป็นโรงแรม ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการวิจัย การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้สู่โรงแรมในย่านเมืองเก่าที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ บริเวณถนนชายโขง ตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อศึกษารูปแบบภายนอกของห้องแถวไม้ควบคู่กับพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร และนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคาร เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการรักษาเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

- (1) ศึกษาการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้ที่ถูกเปลี่ยนการใช้งานเป็นโรงแรม
- (2) ศึกษาการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานของห้องแถวไม้ที่ถูกเปลี่ยนการใช้งานเป็นโรงแรม
- (3) วิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้

3. บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 สถาปัตยกรรมย่านอาคารไม้เก่าเชียงคาน

เทศบาลตำบลเชียงคาน ตั้งอยู่บนฝั่งขวาของแม่น้ำโขง อยู่ในเขตอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2475 มีพ่อค้าชาวจีนได้เข้ามาค้าขายและอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เชียงคานโดยได้ก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่บริเวณถนนชายโขงซึ่งเป็นถนนค้าขายเส้นหลักในอดีต อาคารมีลักษณะเป็นห้องแถวไม้สูง 2 ชั้น นิยมหันด้านหน้าอาคารเข้าหาถนนและเรียงตัวติดกันไปตามแนวถนนชายโขง พื้นที่ชั้นล่างส่วนด้านหน้าเป็นพื้นที่ค้าขาย ด้านหลังเป็นส่วนครัวและซักล้าง ส่วนชั้นบนเป็นพื้นที่พักอาศัย อาคารมีหลังคาทรงจั่วหันทางขวาง โครงสร้างอาคารทำจากไม้ทั้งหลัง เดิมหลังคาเป็นวัสดุกระเบื้องดินเผาแต่ถูกเปลี่ยนเป็นสังกะสีเนื่องจากปัจจัยทางด้านสภาพอากาศและค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม เดิมโครงสร้างและผนังอาคารทำจากไม้แต่ภายหลังมีการปรับปรุงอาคารด้วยการก่ออิฐฉาบปูนผนังชั้น 1 ทำให้ห้องแถวไม้บางหลังในปัจจุบันเป็นเรือนครึ่งปูนครึ่งไม้ ส่วนของประตู หน้าต่าง และช่องระบายอากาศ มีรูปแบบที่แตกต่างกันไปโดยใช้ไม้เป็นวัสดุหลัก มีระเบียบ และราวกันตกทำจากไม้ ส่วนกันสาด

มีการปรับเปลี่ยนวัสดุจากเดิมที่เป็นกระเบื้องดินเผามาเป็นสังกะสีตามวัสดุหลังคา รายละเอียดประดับตกแต่งอาคารขึ้นอยู่กับฝีมือของช่างท้องถิ่นที่ช่วยเพิ่มสุนทรียภาพให้กับห้องแถวไม้ในชุมชน (ชินอรส พันทวี, 2010)

3.2 ทัศนียภาพย่านเมืองเก่าและการอนุรักษ์เมือง

ย่านเมืองเก่าหรือย่านอนุรักษ์ชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนผ่านสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมที่ยังหลงเหลืออยู่ในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ย่านเมืองเก่าหลายแห่งในปัจจุบันยังคงมีผู้คนอาศัยอยู่ควบคู่กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารดั้งเดิมในพื้นที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ได้ การประเมินผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมพิจารณาได้จากความแท้ทางกายภาพของอาคาร เพื่อตรวจสอบว่าอาคารยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้มากน้อยเพียงใด โดยเกณฑ์การพิจารณาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการออกแบบ ที่คงรูปแบบ สัดส่วน และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตามแบบดั้งเดิม (2) ด้านวัสดุ ที่ใช้วัสดุตามแบบดั้งเดิม (3) ด้านฝีมือช่าง ที่รักษาเทคนิคและวิธีการก่อสร้างแบบดั้งเดิม และ (4) ด้านสภาพโดยรอบ ที่เน้นรักษาสภาพแวดล้อมและบริบทพื้นที่ข้างเคียง ทั้งสิ่งปลูกสร้างและพื้นที่ว่างให้กลมกลืนเหมือนในอดีต การประเมินความแท้ทั้ง 4 ประเด็นนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยสะท้อนผลกระทบทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นฐานในการเลือกวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสม โดยวิธีการอนุรักษ์ที่นิยมใช้มากที่สุดคือ การนำองค์ประกอบที่เด่นชัดของอาคารสำคัญในพื้นที่ เช่น รูปทรงหลังคา ขนาด ช่องเปิด มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอาคารที่ปรับปรุงหรือก่อสร้างใหม่ เพื่อรักษาทัศนียภาพและบรรยากาศดั้งเดิมของเมืองไว้ (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2557)

ด้วยเหตุนี้ แนวทางการพัฒนาย่านเมืองเก่าจึงนิยมนำแนวคิดการปรับเปลี่ยนการใช้สอย (Adaptive Reuse) ซึ่งเป็นการนำอาคารเก่ามาปรับปรุงใหม่ให้ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน โดยยังคงรักษารูปแบบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่ไว้ (นิรมล เห่งตระกูล, 2008) แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธชาติ รัตนวงศ์ และต้นข้าว ปาณินท์ (2025) ที่ได้ศึกษาว่า อาคารเก่าในย่านประวัติศาสตร์มักถูกขับเคลื่อนผ่านแนวคิดสถาปัตยกรรมที่นำเสนอบรรยากาศและความเป็นอาคารเก่าเพื่อเป็นจุดขายด้านประสบการณ์ โดยจำแนกเป็น (1) การคงเปลือกอาคารเก่าให้คงสภาพเดิมและปรับการใช้งานภายในใหม่ให้เข้ากับเปลือกอาคารเดิม และ (2) การคงเปลือกอาคารเก่าให้คงสภาพเดิมและซ้อนองค์ประกอบใหม่ไว้ด้านหลังเพื่อรองรับการใช้งานใหม่ เช่น การเลือกวัสดุใหม่ที่ใกล้เคียงของเดิม แม้ไม่ใช่การอนุรักษ์เต็มรูปแบบ แต่อาคารยังสะท้อนภาพอดีตของพื้นที่ได้

3.3 ทัศนียภาพรอบด้านหน้าอาคาร

กรอบด้านหน้าอาคาร (Facade) ถือเป็นองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยทำหน้าที่เป็นส่วนแสดงภาพลักษณ์ของอาคารสู่สาธารณะ โดยเป็นส่วนที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ใช้งานภายในอาคารให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมภายนอก แล้วแสดงออกผ่านทางกรอบด้านหน้าอาคารให้มีความสอดคล้องกัน และยังเป็นส่วนที่ช่วยกำหนดภาพลักษณ์ของเมืองนอกจากนี้ กรอบด้านหน้าอาคารเป็นส่วนแรกที่ผู้คนสังเกตเห็น จึงเป็นสิ่งที่สร้างภาพจำของอาคารตลอดจนเป็นเครื่องมือที่สถาปนิกใช้ถ่ายทอดแนวคิดในการออกแบบแต่ละยุคสมัย กรอบด้านหน้าอาคารมักถูกพัฒนาไปตามเทคโนโลยีการก่อสร้างและกระแสนิยม ทำให้พัฒนาการทางสถาปัตยกรรมสามารถศึกษาได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงของกรอบด้านหน้าอาคาร (Korman, 2023) เมื่อนำทัศนียภาพรอบด้านหน้าอาคารมาพิจารณากับบริบทการปรับปรุงอาคารเก่า จะเห็นความเชื่อมโยงกับแนวทางการจัดการเปลือกอาคารตามงานวิจัยของ พุทธชาติ รัตนวงศ์ และต้นข้าว ปาณินท์ (2025) ที่ชี้ให้เห็นว่า กรอบด้านหน้า

อาคารคือพื้นที่สะท้อนภาพอดีตของเมือง ดังนั้น กรอบด้านหน้าอาคารในย่านเมืองเก่าจึงเป็นส่วนสำคัญระหว่างการรักษาเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ภายนอก กับการตอบสนองประโยชน์ใช้สอยใหม่ภายในอาคาร

3.4 ทฤษฎีโรงแรม

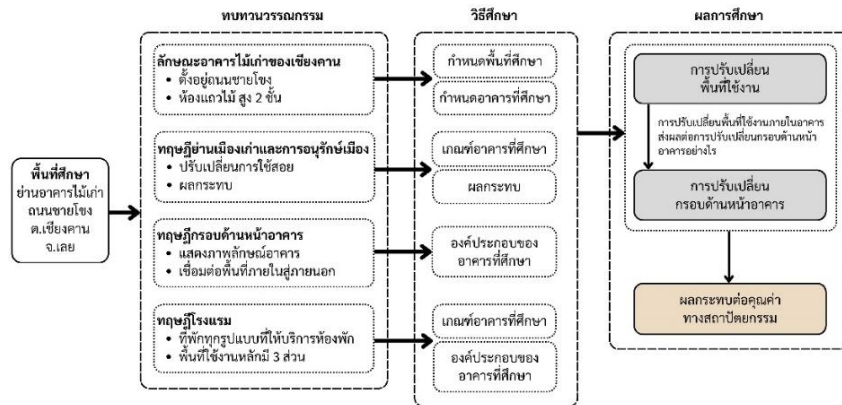
โรงแรม หมายถึง สถานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราวแก่ผู้เดินทางหรือบุคคลทั่วไปโดยมีค่าตอบแทน โดยสถานที่พักทุกรูปแบบที่ให้บริการห้องพักเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือไม่เกิน 1 เดือน ถือว่าเป็นโรงแรมตามกฎหมาย ตามกฎกระทรวงได้แบ่งประเภทของโรงแรมออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) ให้บริการเฉพาะห้องพัก (2) ให้บริการห้องพักและห้องอาหาร (3) ให้บริการห้องพัก ห้องอาหาร และสถานบริการหรือห้องประชุม (4) ให้บริการห้องพัก ห้องอาหาร สถานบริการ และห้องประชุม (พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547, 2004)

การแบ่งพื้นที่ใช้งานสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) พื้นที่ด้านหน้า (Front of House) โดยมักจะเป็นพื้นที่ส่วนด้านหน้าของอาคาร ประกอบด้วย พื้นที่ต้อนรับ พื้นที่ส่วนกลางสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ห้องนั่งส่วนกลาง พื้นที่รับประทานอาหาร พื้นที่พักผ่อน พื้นที่อเนกประสงค์ (2) พื้นที่ส่วนห้องพัก (Residential) มีทั้งรูปแบบที่มีห้องน้ำในห้องพักและห้องน้ำรวม และ (3) พื้นที่ด้านหลัง (Back of house) เป็นพื้นที่ใช้งานของพนักงาน ประกอบด้วย ห้องสำนักงาน ห้องครัว ห้องเก็บของ ห้องเครื่อง (สุพิชญา ปรีชาพีช, 2016)

สำหรับที่พักในย่านชุมชนหรือย่านเมืองเก่านั้น มักปรากฏในรูปแบบ โฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งเป็นการเปิดบ้านพักอาศัยให้นักท่องเที่ยวเข้าพักและใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าของบ้านเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน (กัญพพร ธัญญรัตน์นาวซ์, 2021) และ เกสต์เฮาส์ (Guesthouse) ซึ่งดัดแปลงจากบ้านพักอาศัยเช่นเดียวกัน แต่เน้นการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในราคาประหยัด และตั้งอยู่ในย่านท่องเที่ยว (สุพิชญา ปรีชาพีช, 2016)

4. กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า มักนำไปสู่การปรับปรุงอาคารดั้งเดิมผ่านแนวคิดการปรับเปลี่ยนการใช้สอย เพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน โดยยังคงต้องรักษาบรรยากาศดั้งเดิมให้กลมกลืนกับทัศนียภาพของย่าน ผ่านการเคารพองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคารสำคัญ ซึ่งส่วนกรอบด้านหน้าอาคารคือส่วนที่เชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ใช้งานภายในกับสภาพแวดล้อมภายนอก สะท้อนภาพลักษณ์ของอาคาร และกำหนดบรรยากาศโดยรวมของเมือง ทั้งนี้ ในปัจจุบันย่านอาคารไม้เก่าบริเวณถนนชายโขง ได้เกิดการปรับเปลี่ยนการใช้สอยดั้งเดิมไปเป็นโรงแรมหลายแห่ง ซึ่งการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานภายในย่อมส่งผลกระทบต่อกรอบด้านหน้าอาคาร และอาจนำไปสู่การสูญเสียเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมไม้ดั้งเดิมของเชียงคานได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาอาคารห้องแถวไม้เก่าบริเวณถนนชายโขงที่ปรับเปลี่ยนการใช้สอยเป็นโรงแรม โดยศึกษาการปรับเปลี่ยนของกรอบด้านหน้าอาคาร อันเป็นผลมาจากปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคาร โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิดงานวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ที่มา: ผู้วิจัย

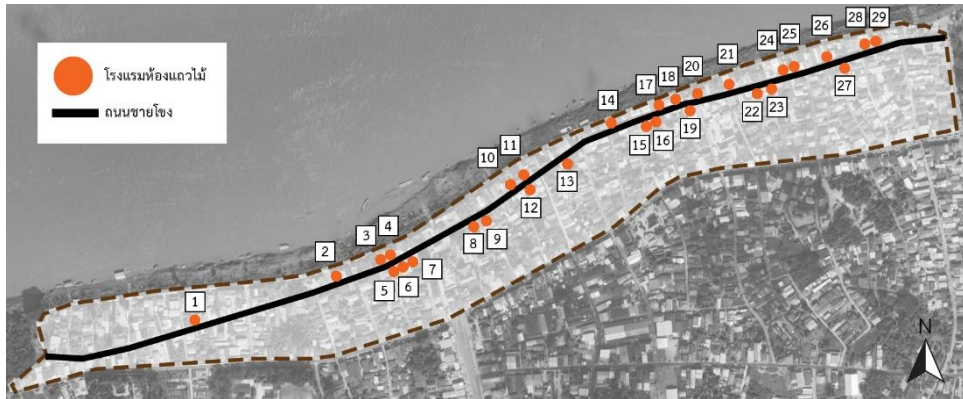
จากกรอบแนวคิดงานวิจัยนี้ ได้บูรณาการ 4 องค์ประกอบหลักจากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ (1) ลักษณะอาคารไม้เก่าของเชียงคน (2) ทฤษฎีย่านเมืองเก่าและการอนุรักษ์เมือง (3) ทฤษฎีกรอบด้านหน้าอาคาร และ (4) ทฤษฎีโรงแรม มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตอาคารที่ศึกษา องค์ประกอบอาคาร และผลกระทบทางสถาปัตยกรรม แล้วนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารสู่การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคาร เพื่อสังเคราะห์เป็นรูปแบบการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้สู่โรงแรม และนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ว่า รูปแบบการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารในแต่ละลักษณะส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในด้านใด

5. วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังนี้

5.1 การคัดเลือกพื้นที่ศึกษาและอาคารที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้กำหนดให้อยู่บริเวณถนนชายโขง เนื่องจากเป็นย่านอาคารไม้เก่าที่มีเอกลักษณ์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของเชียงคน สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกอาคารที่ศึกษา กำหนดให้เป็นห้องแถวไม้ที่เปิดให้บริการเป็นโรงแรมเท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันห้องแถวไม้บางหลังมีการปรับปรุงโครงสร้างและผนังอาคารให้เป็นโครงสร้างครึ่งปูนครึ่งไม้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงครอบคลุมทั้งห้องแถวโครงสร้างไม้ทั้งหลังและห้องแถวโครงสร้างครึ่งปูนครึ่งไม้ นอกจากนี้กำหนดให้เป็นห้องแถวไม้ที่หันด้านหน้าอาคารเข้าหาถนนและเรียงตัวตามแนวถนนชายโขง จากการสำรวจพบว่าห้องแถวไม้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวจำนวน 29 หลัง ดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตำแหน่งโรงแรมห้องแถวไม้บริเวณถนนชายโขงที่ทำการศึกษ
ที่มา: ผู้วิจัย

5.2 เครื่องมือและการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลจะใช้วิธีการลงพื้นที่สำรวจ เพื่อศึกษาเฉพาะส่วนรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้ที่เปิดให้บริการเป็นโรงแรม ร่วมกับการสังเกตลักษณะการใช้สอยพื้นที่ภายในอาคารเฉพาะส่วนที่ติดกับรอบด้านหน้าอาคารเท่านั้น ในส่วนที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ได้จะศึกษาเพิ่มเติมจากภาพถ่ายของ Google Street View และเว็บไซต์ของโรงแรม โดยรายละเอียดในการเก็บข้อมูลมาจากการทบทวนวรรณกรรม คือ (1) การจัดพื้นที่ใช้สอยของโรงแรม จำแนกเป็น Front of House, Back of House และ Residential และ (2) องค์ประกอบของห้องแถวไม้ จำแนกเป็น หลังคา, โครงสร้างและผนัง, ช่องเปิด, ระเบียง และกันสาด

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในห้องแถวไม้เฉพาะส่วนที่ติดกับรอบด้านหน้าอาคารเท่านั้น ร่วมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏบนรอบด้านหน้าอาคารเพื่อหาความแตกต่างจากห้องแถวไม้เดิม จากนั้นทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารที่ส่งผลต่อรูปแบบรอบด้านหน้าอาคาร แล้วสังเคราะห์เป็นรูปแบบการปรับเปลี่ยนรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้สู่โรงแรม จากนั้นนำผลที่สังเคราะห์ได้มาวิเคราะห์ผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรม โดยใช้เกณฑ์การประเมินความแท้ทางกายภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านวัสดุ ด้านฝีมือช่าง และด้านสภาพโดยรอบ มาเป็นกรอบในการประเมินผลกระทบจากการปรับเปลี่ยนรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้สู่โรงแรม

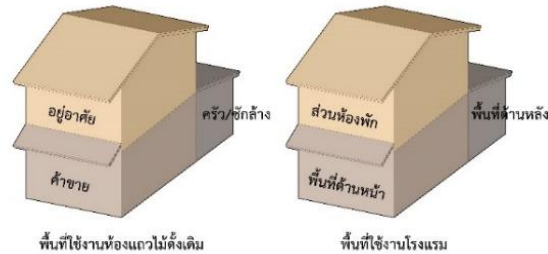
6. ผลการศึกษา

6.1 ลักษณะการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานของโรงแรมห้องแถวไม้

จากการสำรวจห้องแถวไม้ที่ปรับเปลี่ยนการใช้งานเป็นโรงแรมบริเวณถนนชายโขง จำนวน 29 หลัง พบว่าแต่ละอาคารมีการจัดสรรพื้นที่ใช้งานที่คล้ายกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ชั้น 1 บริเวณด้านหน้าอาคารจากเดิมเป็นพื้นที่ค้าขายปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ด้านหน้าของโรงแรม (Front of House) ส่วนบริเวณด้านหลังอาคารยังคงเป็นพื้นที่ครัวและซักล้าง (Back of House) เหมือนการใช้งานของห้องแถวไม้ดั้งเดิม

พื้นที่ชั้น 2 มีการปรับเปลี่ยนจากพื้นที่พักอาศัยของเจ้าของบ้านเป็นพื้นที่ส่วนห้องพัก (Residential) โดยห้องพักมีทั้งส่วนที่ติดกับด้านหน้าอาคารที่เป็นมุมมองถนนชายโขง ตรงกลางอาคาร และด้านหลังอาคารที่เป็นมุมมองแม่น้ำโขง

ภาพที่ 3 การปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้งานจากห้องแถวไม้สู่โรงแรม
ที่มา: ผู้วิจัย

6.2 ลักษณะการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารพื้นที่ด้านหน้า (Front of House)

พื้นที่ด้านหน้าของโรงแรมนิยมอยู่ที่ชั้น 1 เน้นการปรับเปลี่ยนเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงพาณิชย์และการบริการ โดยปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นพื้นที่ค้าขายมาเป็นพื้นที่ต้อนรับของโรงแรม บางอาคารมีร้านกาแฟ พื้นที่พักผ่อน และส่วนรับประทานอาหารให้บริการ และในบางอาคารยังคงเป็นพื้นที่ค้าขายตามการใช้งานเดิม

(1) โครงสร้างและผนัง

อาคารส่วนใหญ่ยังคงวัสดุผนังภายนอกเป็นไม้เดิมหรือมีการปรับปรุงสีผนังไม้โดยการใช้สีน้ำตาลเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของห้องแถวไม้ดั้งเดิมไว้ จากการสำรวจพบอาคาร 9 หลัง ที่ปรับเปลี่ยนวัสดุภายในจากผนังไม้เป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนเพื่อความคงทนและลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา และอีก 4 หลัง พบว่า มีการเปลี่ยนสีผนังไม้โดยการใช้สีที่แตกต่างไปจากสีน้ำตาลที่เป็นอัตลักษณ์ของห้องแถวไม้

ภาพที่ 4 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างและผนังส่วนพื้นที่ด้านหน้า
ที่มา: ผู้วิจัย

(2) ช่องเปิด

อาคารส่วนใหญ่ยังรักษาประตูบานเพี้ยมไม้ดั้งเดิมไว้หรือมีการทำสีใหม่โดยที่ยังกลมกลืนกับประตูไม้เดิม จากการสำรวจพบอาคาร 6 หลัง มีการประยุกต์ใช้ประตูและหน้าต่างบานกระຈกเพื่อรองรับระบบปรับอากาศ ควบคู่ไปกับการเปิดมุมมองให้สามารถมองเห็นบรรยากาศภายในอาคารได้โดยยังคงสัดส่วนช่องเปิดเดิม ในส่วนช่องระบายอากาศเหนือประตู-หน้าต่างพบในบางอาคารโดยมีลวดลายที่แตกต่างกันไป ส่วนในอาคารที่มีการทาสีผนังใหม่มักจะทาสีช่องระบายอากาศให้เป็นสีเดียวกันกับสีผนัง

ภาพที่ 5 การปรับเปลี่ยนช่องเปิดส่วนพื้นที่ด้านหน้า
ที่มา: ผู้วิจัย

(3) กันสาด

มักพบได้ในอาคารที่ไม่มีระเบียงชั้น 2 จากการสำรวจพบอาคาร 16 หลัง ใช้สังกะสี มีเพียง 2 หลังเท่านั้นที่ยังคงใช้กระเบื้องดินเผาตามแบบดั้งเดิม นอกจากนี้พบอาคาร 2 หลัง ที่ติดตั้งกันสาดด้วยวัสดุสมัยใหม่ คือ เมทัลชีทตัดโค้ง และผ้าใบกันสาด ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างชัดเจน นอกจากนี้มีอาคารอีก 6 หลัง ที่เพิ่มพื้นที่ใช้สอยด้านหน้าอาคารเพื่อรองรับกิจกรรมพักผ่อน ได้แก่ พื้นที่นั่งเล่น พื้นที่รับประทานอาหาร และร้านค้า โดยมีการต่อเติมหลังคาด้วยวัสดุสังกะสีบนเสาเหล็ก รวมถึงการกันผนังห้องด้วยวัสดุไม้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของห้องแถวไม้ดั้งเดิม และส่วนป้ายชื่อโรงแรมมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งรูปทรงของป้าย สี ตัวอักษร และการยึดติดกับผนัง

ภาพที่ 6 การปรับเปลี่ยนกันสาดส่วนพื้นที่ด้านหน้า
ที่มา: ผู้วิจัย

6.3 ลักษณะการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารพื้นที่ส่วนห้องพัก (Residential)

พื้นที่ส่วนห้องพักของโรงแรมนิยมอยู่ที่ชั้น 2 ปรับเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นพื้นที่พักอาศัยมาเป็นพื้นที่ส่วนห้องพัก เนื่องจากพื้นที่ใช้งานทั้งสองต้องการความเป็นส่วนตัว โดยทั่วไปมักจัดสรรพื้นที่ห้องพักออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนด้านหน้าอาคารที่มีมุมมองถนนชายโขง ส่วนตรงกลางอาคารที่มีมุมมองด้านข้างของอาคารข้างเคียง และส่วนด้านหลังอาคารที่มีมุมมองแม่น้ำโขง

(1) โครงสร้างและผนัง

อาคารส่วนใหญ่ยังคงวัสดุผนังภายนอกเป็นไม้เดิมหรือมีการปรับปรุงสีผนังไม้โดยการใช้สีน้ำตาลเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของห้องแถวไม้ดั้งเดิมไว้ จากการสำรวจพบอาคาร 3 หลัง ที่ใช้สีแตกต่างไปจากสีน้ำตาล แม้ว่าผนังอาคารชั้น 2 ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนวัสดุเป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนเหมือนผนังชั้น 1 แต่มีเพียงอาคาร 1 หลัง ที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบผนังใหม่ คือการทำผนังเอียงเพื่อสร้างมุมมองที่แปลกใหม่ภายในห้องพักและเป็นจุดขายของโรงแรม จากการสำรวจพบอาคาร 1 หลัง ที่ต่อเติมโครงสร้างอาคารจากเดิม 2 ชั้น เป็น 3 ชั้น เพื่อเพิ่มจำนวนห้องพักให้รองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

ภาพที่ 7 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างและผนังส่วนห้องพัก

ที่มา: ผู้วิจัย

(2) ช่องเปิด

อาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษาหน้าต่างไม้ดั้งเดิมไว้ มีทั้งรูปแบบบานเปิดเดี่ยวและบานเปิดคู่ หรือทำสีใหม่โดยยังกลมกลืนกับหน้าต่างไม้เดิม มีเพียงอาคาร 8 หลัง ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบและวัสดุบานเปิดหน้าต่างแต่ยังคงรักษาขนาดและสัดส่วนเดิมไว้ และมีเพียง 1 อาคารที่เปลี่ยนรูปร่างหน้าต่างเป็นวงกลมเพื่อสร้างมุมมองที่แปลกใหม่และเพื่อเป็นจุดขายของโรงแรม

ภาพที่ 8 การปรับเปลี่ยนช่องเปิดส่วนห้องพัก

ที่มา: ผู้วิจัย

(3) ระเบียง

จากการสำรวจอาคารที่มีระเบียงพบว่า ระเบียงส่วนใหญ่ยังคงรูปแบบ ขนาด และวัสดุราวกันตกเหมือนห้องแถวไม้ดั้งเดิมโดยมีลักษณะเป็นระเบียงยาวต่อเนื่องตลอดแนวด้านหน้าอาคาร มีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อยในส่วนของสีราวกันตก มีเพียง 4 หลัง ที่ใช้สีที่แตกต่างจากสีของไม้ จากการสำรวจพบอาคาร 3 หลัง ที่มีการกั้นแบ่งพื้นที่ตามห้องพักเพื่อสร้างความเป็นส่วนตัวของแต่ละห้องพัก

ภาพที่ 9 การปรับเปลี่ยนรูปแบบและสีของระเบียงส่วนห้องพัก

ที่มา: ผู้วิจัย

(4) หลังคา

จากการสำรวจพบว่าอาคารทั้ง 29 หลัง ยังคงรักษารูปทรงหลังคาจั่วทรงขวางที่เป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิมของห้องแถวไม้ไว้ ในส่วนของวัสดุหลังคาสามารถเก็บข้อมูลได้เพียงบางอาคารเท่านั้นเนื่องจากอุปสรรคในการเก็บข้อมูล โดยอาคารที่สามารถเก็บข้อมูลได้ส่วนใหญ่ใช้สังกะสี มีเพียงบางอาคารที่ยังคงใช้กระเบื้องดินเผาตามแบบดั้งเดิม ส่วนที่อยู่ใต้หลังคา ได้แก่ ปิดลอน เฌงขาย ตกแต่งด้วยวัสดุไม้สีธรรมชาติ ฝ้าเพดานมีทั้งโซ่ววัสดุหลังคา ตกแต่งด้วยไม้สีธรรมชาติ และฝ้าเพดานสีขาว

ภาพที่ 10 การเปลี่ยนวัสดุหลังคาของห้องแถวไม้

ที่มา: ผู้วิจัย

6.4 ผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้

ตารางที่ 1 สรุปผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้

องค์ประกอบ	รูปแบบดั้งเดิม	รูปแบบที่ปรับเปลี่ยน	ผลกระทบ
หลังคา	-ทรงจั่วหันด้านขวาง -กระเบื้องดินเผา	-สังกะสี	-ด้านวัสดุ
โครงสร้างและผนัง	-โครงสร้างและผนังไม้	-ชั้น 1 ผนังก่ออิฐฉาบปูน -ชั้น 2 เปลี่ยนรูปทรงผนัง -เปลี่ยนสีผนัง -ต่อเติมอาคารเป็น 3 ชั้น	-ด้านวัสดุ, ด้านฝีมือช่าง -ด้านการออกแบบ -ด้านการออกแบบ -ด้านการออกแบบ
ช่องเปิด	-ประตูบานเพี้ยมไม้ -หน้าต่างบานเปิดเดี่ยวและบานเปิดคู่ไม้ -ช่องระบายอากาศรูปแบบเดิม	-เปลี่ยนรูปแบบช่องเปิดโดยยังคงสัดส่วนเดิม -หน้าต่างทรงวงกลม -เปลี่ยนสีช่องระบายอากาศตามสีผนัง	-ด้านการออกแบบ -ด้านการออกแบบ -ด้านการออกแบบ
ระเบียง	-รูปทรง สัดส่วน วัสดุ	-กันแบ่งพื้นที่ตามห้องพัก -เปลี่ยนสีราวกันตก	-ด้านการออกแบบ -ด้านการออกแบบ
กันสาด	-กระเบื้องดินเผา	-สังกะสี -เมทัลชีทติดโค้ง -ผ้าใบกันสาด -ป้ายชื่อโรงแรม -ต่อเติมโครงสร้างและพื้นที่ด้านหน้า	-ด้านวัสดุ -ด้านวัสดุ -ด้านวัสดุ -ด้านการออกแบบ -ด้านการออกแบบ, ด้านฝีมือช่าง

ที่มา: ผู้วิจัย

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปผลกระทบต่อคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้ได้ 3 ด้าน คือ (1) ด้านการออกแบบ จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์ประกอบอาคารเพื่อการใช้สอยใหม่และความสวยงาม (2) ด้านวัสดุ จากการแทนที่วัสดุเดิมด้วยวัสดุใหม่เพื่อความคงทน และ (3) ด้านฝีมือช่าง จากการต่อเติมโครงสร้างด้วยวิธีการสมัยใหม่เพื่อการใช้สอยใหม่และความคงทน ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่าปัจจัยหลักของการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารเกิดจากการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยใหม่และการเสริมความมั่นคงของอาคาร

7. อภิปรายผลและสรุปผล

7.1 อภิปรายผล

(1) การปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยห้องแถวไม้

การปรับเปลี่ยนการใช้งานจากบ้านพักอาศัยสู่โรงแรม เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดการปรับเปลี่ยนการใช้สอยตามทฤษฎีย่านเมืองเก่าและการอนุรักษ์เมือง (นิรมล เห่งตระกูล, 2008) โดยพบว่า ห้องแถวไม้ทั้ง 29 หลัง มีการจัดสรรพื้นที่ใช้สอยสอดคล้องกับรูปแบบการใช้งานของห้องแถวไม้ดั้งเดิม กล่าวคือ ชั้น 1 ปรับจากส่วนค้าขาย

ดั้งเดิมเป็นพื้นที่ต้อนรับหรือส่วนบริการ (Front of House) ขณะที่ชั้น 2 ปรับจากส่วนพักอาศัยดั้งเดิมเป็นส่วนห้องพักนักท่องเที่ยว (Residential) ที่ต้องการความเป็นส่วนตัว (สุพิชญา ปรีชาพิช, 2016)

(2) การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารห้องแถวไม้

จากแนวคิดของ Korman (2023) ระบุว่า กรอบด้านหน้าอาคารทำหน้าที่เชื่อมโยงพื้นที่ภายในกับบริบทภายนอกและกำหนดภาพลักษณ์ของเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า อาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ ทั้งรูปทรงหลังคา สัดส่วนอาคาร รูปแบบช่องเปิด ระเบียง กันสาด และการคุมโทนสีของวัสดุให้กลมกลืนกับสีไม้ธรรมชาติ สะท้อนถึงแนวคิดการเคารพองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิม (ยงฉัตร พิมลเสถียร, 2557) โดยมีเพียงอาคารส่วนน้อยที่แทนที่วัสดุช่องเปิดด้วยกระจกเพื่อรองรับระบบปรับอากาศ แต่ยังคงรักษาสัดส่วนเดิมไว้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ พุทธิชาติ รัตนวงศ์, และต้นข้าว ปาณินท์ (2025) ที่ชี้ว่าการใช้วัสดุใหม่ที่มีความใกล้เคียงกับของเดิม แม้ไม่ใช้การอนุรักษ์เต็มรูปแบบ แต่ยังคงสะท้อนภาพลักษณ์ในอดีตของชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม ยังพบการปรับเปลี่ยนที่ส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์ดั้งเดิมอย่างชัดเจน ได้แก่ การต่อเติมอาคารเป็น 3 ชั้น และการใช้ช่องเปิดรูปทรงวงกลม รวมถึงบางอาคารมีการปรับเปลี่ยนรูปทรงผนัง ต่อเติมโครงสร้างขยายพื้นที่ใช้งาน ใช้สีผนังที่ต่างจากสีไม้ธรรมชาติ และใช้วัสดุกันสาดสมัยใหม่ ซึ่งลดทอนคุณค่าทางกายภาพของห้องแถวไม้ดั้งเดิมอย่างชัดเจน

(3) ผลกระทบคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจากการปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคาร

แม้ว่าอาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ แต่การปรับเปลี่ยนกรอบด้านหน้าอาคารส่งผลกระทบต่อความแท้ทางสถาปัตยกรรมด้านการออกแบบ จากการปรับเปลี่ยนรูปทรงและองค์ประกอบอาคาร ด้านวัสดุจากการนำวัสดุใหม่มาใช้ทดแทนวัสดุเดิม และด้านฝีมือช่าง ที่ถูกลดทอนด้วยเทคนิคและวิธีการก่อสร้างสมัยใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการต้องการปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยให้เป็นโรงแรม ตลอดจนการเสริมความมั่นคงแข็งแรงให้แก่โครงสร้างอาคาร นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพของพื้นที่ โดยทำลายความต่อเนื่องของระนาบอาคาร ซึ่งหากมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยวมากเกินไป อาจนำไปสู่การทำลายบรรยากาศและเอกลักษณ์ของย่านเมืองเก่าเชียงคานได้ (ยงฉัตร พิมลเสถียร, 2557)

7.2 สรุปผล

จากการศึกษาโรงแรมห้องแถวไม้บริเวณถนนชายโขง จำนวน 29 หลัง สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยยังคงสอดคล้องกับรูปแบบการใช้สอยของห้องแถวไม้ดั้งเดิม โดยชั้น 1 ส่วนด้านหน้าอาคารปรับจากพื้นที่ค้าขายเป็นส่วนต้อนรับและบริการ ส่วนชั้น 2 ปรับจากพื้นที่พักอาศัยเดิมเป็นส่วนห้องพัก ในภาพรวมกรอบด้านหน้าอาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปทรงอาคาร รูปทรงหลังคา โทนสีวัสดุ ช่องเปิด ระเบียง และกันสาด ตามแบบห้องแถวไม้ดั้งเดิมเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของชุมชน แม้จะพบการปรับเปลี่ยนบางองค์ประกอบด้วยรูปแบบและวัสดุสมัยใหม่เพื่อตอบสนองการใช้งานและความคงทนแข็งแรงของอาคาร ตลอดจนการต่อเติมพื้นที่ใช้งานซึ่งกระทบต่อสัดส่วนเดิมของอาคารไปบ้าง แต่ในภาพรวมอาคารส่วนใหญ่ยังคงรักษาคุณค่าและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดั้งเดิมของห้องแถวไม้ไว้ได้อย่างเหมาะสม

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

การประยุกต์ใช้ความรู้จากงานวิจัยนี้ สามารถแบ่งตามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ได้แก่ (1) ผู้ออกแบบและสถาปนิก ควรออกแบบอาคารในย่านเมืองเก่าโดยต้องคำนึงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมเพื่อรักษาคุณค่าของพื้นที่ (2) ผู้ประกอบการ ควรรักษาอัตลักษณ์ของอาคารเก่าไว้เพื่อเป็นจุดขายของโรงแรมแทนการ

ดัดแปลงหรือต่อเติมอาคารจนทำให้อัตลักษณ์ดั้งเดิมหายไป และ (3) องค์การส่วนท้องถิ่นหรือผู้ออกกฎหมายควรพิจารณาข้อกำหนดและแนวทางในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารที่เฉพาะเจาะจงขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาความคาดเคลื่อนและช่องว่างทางกฎหมายอันส่งผลต่อรูปแบบอาคารที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8.2 ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลประวัติการก่อสร้างและอายุของอาคารแต่ละหลัง เนื่องด้วยความเป็นส่วนตัวและการบันทึกข้อมูลของเจ้าของอาคาร ประกอบกับอาคารบางส่วนมีการปรับปรุงที่เปลี่ยนไปจากเดิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการศึกษาอาคารที่ยังคงสะท้อนลักษณะของห้องแถวไม้ดั้งเดิม คือ ห้องแถวไม้ที่มีโครงสร้างไม้ทั้งหลังและห้องแถวไม้โครงสร้างครึ่งปูนครึ่งไม้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้สอยพื้นที่ภายในอาคารห้องแถวไม้ เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของผังอาคารเดิม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเชียงคาน เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารห้องแถวไม้สู่การเป็นโรงแรมที่ได้มาตรฐาน ควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของห้องแถวไม้และรักษาบรรยากาศดั้งเดิมของชุมชน

9. เอกสารอ้างอิง

- กัญพชร ธัญญรัตน์นางษ์. (2021). *แนวทางการปรับปรุงโรงแรมระดับ 3 ดาว ขนาดเล็ก เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (GEN Y)* [วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2021/TU_2021_6316030268_15118_22085.pdf
- จาตุรนต์ อำไพ. (2012). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเมืองเชียงคาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2012.1533>
- ชีโนรส พันทวี. (2010). *การศึกษาเรือนค้าขายพื้นถิ่นเมืองเชียงคานในฐานะความทรงจำของชุมชน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/11225>
- นิรมล เห่งตระกูล. (2008). *การปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยกับการฟื้นฟูบูรณะย่านพาณิชย์กรรมเก่าและคลังสินค้าริมน้ำ: กรณีศึกษาย่านทรงวาด กรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <https://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2008.1831>
- ปกรณ์ พัฒนานุโรจน์. (2020). *แนวทางปรับปรุงกรอบด้านหน้าอาคารย่านเมืองเก่า เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองหนองคาย*. *วารสารวิจัยและสารสถาปัตยกรรม/การผังเมือง*, 17(2), 141–162.
<https://doi.org/10.56261/jars.v17i2.240203>
- พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์. (2023). *การบริหารราชการแบบบูรณาการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชียงคาน*. *วารสารรวมคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(2), 64–97. <https://so16.tci-thaijo.org/index.php/RJPA/article/view/1828>
- พุทธชาติ รัตนวงศ์, และต้นข้าว ปาณินท์. (2025). *การสร้างแนวคิดสถาปัตยกรรมเจนตรีฟิเคชั่นแบบย้อนอดีตและแบบก้าวหน้า*. *วารสารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 4(2), 42–61. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/JFAD/article/view/5584>
- พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547. (2004, 12 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 121(ตอนพิเศษ 70 ก), 12–32.

- ยงธนส์ พิมลเสถียร. (2557). *การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล, อินทอร แสงอรัญญ, อริย์รัช บุญถึง, รัชวดี แสงมหะหมัด, และ ดวงจันทร์ ศิริรักษ์โสภณ. (2024). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสิทธิเสรีภาพ การมีส่วนร่วมและกฎหมายแก่ภาคประชาชน: การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชียงคาน. สถาบันพระปกเกล้า.*
- สุพิชญา ปรีชาพิช. (2016). *การศึกษากการปรับเปลี่ยนอาคารพาณิชย์เก่าเป็นโรงแรมขนาดเล็กโดยการใช้ประโยชน์จากย่านเมืองเก่า พื้นที่ศึกษา เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก* [วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5816030380_5397_4835.pdf
- องค์กรภาคประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชียงคานอย่างยั่งยืน. (2022). *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชียงคานอย่างยั่งยืน. องค์กรภาคประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชียงคานอย่างยั่งยืน.*
https://chiangkhan.go.th/public/list_upload/backend/list_4265/files_10364_1.pdf
- Korman, R. (2023). *The architecture of the facade* (1st ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315723969>